

- Gellner Christoph.* Zwischen Ehrfurcht und Revolter: Hesse und die Doppelgesichtigkeit alter Religion // Hermann Hesse und die Psychoanalyse: "Kunst und Therapie" – Bad Liebenzell: Gengenbach, 1997. – S. 300-315.
- Hesse Hermann.* Fragmenty listów z lat 1945-1961 // Przegląd filozoficzno-literacki. – Warszawa 2007. – Nr. 2 (17). – S. 93-110.
- Hesse Hermann.* Weltgeschichter // *Hermann Hesse.* Politische Betrachtungen. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1970. – S. 34-38.
- Hermann Hesse und die Religion. – Bad Liebenzell / Calw: Vernhard Gengenbach, 1990. – 212s.
- Horrocks David.* Harry Haller as "Höherer Mensch": Nietzschean Themes and Motifs in Hermann Hesse's "Der Steppenwolf" // *Germal Life and Letters.* – 1993. – № 2 (46), Apr. – P. 134-144.
- Klemm David E.* Re-Entering the Magic Theatre: The Trace of the Other in Hermann Hesse "Steppenwolf" // *Believing in the Text: Essays from the Centre for the Study of Literature, Theology, and the Art, University of Glasgow.* – Oxford: Peter Lang, 2004. – P. 145-157.
- Kher Inder Nath.* The Buddhist Motif of Enlightenment Hermann Hesse's "Steppenwolf" // *The Literary Criterion.* – 1996. – № 3 (32). – P. 39-49.
- Küng Hans.* Hermann Hesse als ökumenische Herausforderung // *Hermann Hesse und die Religion.* – Bad Liebenzell / Calw: Vernhard Gengenbach, 1990. – S. 57-86.
- Pabian Jerzy.* Długa pielgrzymka samotnika. Hermann Hesse (1877-1962) // *Przegląd filozoficzno-literacki.* – 2007. – Nr. 2 (17). – S. 139-166.
- Pott Sandra.* Säkularisierung in den Wissenschaften seit der frühen Neuzeit. – Bd. 1. – Berlin-New York, 2002. – S. 11-45.
- Schine Robert S.* "The Deleted Word": Implications of an Altered Text by Hermann Hesse // *New England Review: Middlebury Series.* – 2004. – Vol.25 (3). – P.104-112.
- Steward Mery E.* The Refracted Self: Hermann Hesse, "Der Steppenwolf" // *The German Novel in the Twentieth Century: Beyond Realism.* – Edinburgh: Edinburgh UP, 1993. – P. 80-94.
- Schwarz Egon.* Hermann Hesse "Steppenwolf" // *Reflection and Action: Essays on the Bildungsroman.* – Columbia: University of South Carolina Press, 1991. – P. 382-414.
- Tebben Karin.* "Und dann war ich eben nie etwas anderes als Künstler...": Künstlermythen im Werk Hermann Hesses // *Colloquia Germanica.* – 1999. – № 1 (32). – S. 1-35.
- Volker Michels.* Gegen den Nationalismus der Konfessionen: Religiosität bei Hermann Hesse // *Hermann Hesse und die Religion.* – Bad Liebenzell / Calw: Vernhard Gengenbach, 1990. – S.147-166.

Уляна ФАРИНА

УДК 821.111-21

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ «A MOON FOR THE MISBEGOTTEN» Ю. О'НІЛА

У статті розглянуто проблему трансформації ключових понять культури в тексті перекладу. Подано аналіз передачі ірландсько-американського колориту оригінальної драми Ю. О'Ніла «A Moon for the Misbegotten» у текстах українського, російського та польського перекладів. Простежено ступені спотворення перекладачами авторського послання.

Ключові слова: ключові поняття культури, еkleктика методу, культурне пограниччя, етнічна ідентичність.

The article examines the transformation of the key notions of culture in the text of translation. It has been analyzed the transfer of Irish-American culture of the drama «A Moon for the Misbegotten» in the texts of Ukrainian, Russian and Polish translations. It has been depicted the levels of the translators' interference into the author's message.

Key words: key notions of culture, realistic technique, writing eclecticism, cultural diversity, ethnic identity.

В статті розглянуто проблему трансформації ключових понять культури в тексті перекладу. Дан аналіз передачі ірландсько-американського колориту оригінальної драми Ю. О'Ніла «A Moon for the Misbegotten» в текстах українського, російського та польського перекладів. Проаналізована ступені искаження авторського послання перекладачами.

Ключевые слова: ключевые понятия культуры, еkleктика метода, культурное пограничье, этническая идентичность.

З падінням Вавилону Господь «розсіяв» слово, подарував нам мови та самотність, спричинену нашою інакшістю, а також такий приємний і водночас такий нездійсненний обов'язок поборювати нашу відокремленість¹².

Уїлліс Барнстоун, «Поетика перекладу» [9, 3]

Метою пропонованої статті є дослідити специфіку передачі елементів, котрі можна назвати ключовими для культури, представленої в драмі „A Moon for the Misbegotten”. Особлива увага звертається на передачу специфічних культурних контекстів, ірландсько-американського культурного пограниччя персонажів, а також способів вираження багатомовності та мультикультурності американської нації в тексті драми.

Американський текст Юджина О'Ніла «A Moon for the Misbegotten» [4] (написаний у 1943 р., опублікований у 1952 р. та поставлений у 1957 р.) вже в 1950-х роках був перекладений на польську мову під заголовком «Księżyc świeci nieszczęśliwym» (автори – відповідно — Кристина Тарновська та Теодора Жуковська) [13]¹³. Пізніше з'явилися російський («Луна для пасынков судьбы» [6], 1971 р.) та український («Місяць для безталанних» [4] авторства Віктора Гуменюка, 2008 р.) тексти. Зіставлення трьох перекладів між собою та з оригіналом драми відкриває цікаву компаративістичну перспективу для дослідження проблеми міжкультурного перекладу. Перекладачі драми знаходилися в ситуації поміж мовними світами – американським і українським, американським і російським, американським і польським, при цьому багатотічний світ американської культури помножував їхню культурну локалізацію.

«Ключові поняття культури» — термін, запропонований німецькою компаративісткою Брігітте Шульце у німецькомовній праці «Історія та культура під призою: ключові поняття польської культури як виклик для перекладача» (користуємося її польським перекладом «Historia i kultura pod soczewką: kluczowe pojęcia polskiej kultury jako wyzwanie dla tłumacza» [14, 3-23]). Будь-який твір є відображенням культурної ідентичності його автора. Тому переклад ключових понять культури вважаємо одним із основних аспектів дослідження перекладу як процесу трансформації культури оригінального тексту на культуру цільового. Німецька дослідниця польського походження також подає поділ ключових понять культури [14, 4], котрі стосуються не лише вузьких етнічних характеристик життя народу, але також географічних, краєзнавчих, політичних, суспільних, релігійних, ідеологічних тощо площин. В цій статті тому приймаємо погляд на культуру в її найширшому розумінні — як відображення різних рівнів життя нації.

Текст будь-якого перекладу — це складна багатшарова система, яка функціонує в особливий спосіб в приймаючій літературі. Ізраїльський вчений, творець теорії полісистем, Ітамар Івен-Зохар означив процес перекладу як «перенесення тексту з однієї до іншої соціокультурної системи, в котрій він функціонує як переклад» [10, 7] Проте цей другий, перекладацький, витвір, завжди характеризується певною подвійністю: хоча художня ідея і є виражена за допомогою поетики й мови приймаючої літератури і культури, проте конкретні історично-культурні реалії вихідної культури завжди «проглядаються» крізь цю нову форму. Відповідно не лише мовні особливості, але передусім передача культурних реалій є найбільшою трудністю та перепорою для перекладача. На цьому наголошував ще автор першої монографії з теорії перекладу в Польщі Ольгерд Войтасевич, називаючи культурні відмінності основними «причинами неперекладності та перекладацьких помилок» [цит за 10, 7].

Окремі історизми, архаїзми та сучасні перекладачеві реалії можна легко замінити зрозумілими для цільової аудиторії поняттями без спотворення змісту, ідейного спрямування, художньої вартості твору в цілому. Проте серйозну проблему для перекладача становлять *ключові* поняття культури, оскільки вони, як пише Б. Шульце, існують як скупчення, ніби у призмі, широкого історичного досвіду нації [див. 14, 2]. Відповідно, окремі з них легко перекласти, проте вони не є зрозумілими для приймаючої аудиторії, є цілком чужими для неї. Інші взагалі не надаються для перекладу, вимагають заміни, пояснень, приміток тощо [14, 3].

Творчість Юджина Гладстоуна О'Ніла (1888-1953 pp.), лауреата Нобелівської (1936 р.) та трьох Пулітцерівських премій, почесного доктора Єльського університету, творця американської драматургії, особливо надається для дослідження зазначеної в заголовку статті проблеми з декількох причин. Перша з них — це специфічність о'нілівського драматичного письма. Безсумнівним є факт, що класик виявляв тяжіння саме до реалістичної техніки. Коли ж мова йде про реалістичний твір, особливо гостро постає проблема передачі культурних понять. Саме художня система реалізму, як відмічав Дмитро Наливайко,

¹² Тут і надалі цитати з англо- та польськомовних видань подаються у власному перекладі — У. Ф.

¹³ Він, хоч і витримав численні постановки в більш ніж 12 театрах різних регіонів Польщі, не був надрукований, а тому в цій статті послуговуємося машинописом, доступним в архіві Варшавського театру (Teatr Narodowy).

позначена «особливою скорегованістю [...] з існуючою дійсністю, в тому числі дійсністю тієї чи іншої країни» [3, 68]. Такий твір завжди позначений чітким національним колоритом, передача якого є ключовим фактором і складним клопітким процесом при перекладі.

Крім того, реалізм О'Ніла не був реалізмом у його «чистому» вигляді, а утвердився як цілком оригінальне літературне явище. Як драматург Юджин О'Ніл перебував у постійному пошуку нових естетичних технік і можливостей, експериментував в області драми. Відмовившись від панівного в Америці розважального театру, автор починає використовувати найрізноманітніші поетичні засоби (романтизму, натуралізму, експресіонізму, психоаналізу, потоків свідомості тощо), які, проте, не спотворювали реалістичного тла його п'єс. Еклектика поетики в межах навіть однієї драми, своєрідність о'нілівського драматичного письма дозволяють простежувати нові аспекти дослідження культурного перекладу.

Окремо варто виділити також етнічну totoжність О'Ніла як американця ірландського походження. Американська нація епохи О'Ніла була не єдиною та однорідною, але скупченням різноманітних народів та етносів, котрі поступово взаємно проникали та змішувались, створюючи єдиний народ США. Нобеліст, народившись уже на американській землі, був вихідцем з Ірландії, а тому генетично зберіг ірландську ментальність, характер, спосіб мислення тощо. Ця подвійна ідентичність драматурга, відображена в його драмах, є ще одним ключовим аспектом, котрий необхідно враховувати при компаративному зіставленні різних перекладів п'єс.

Твір Юджина О'Ніла „Місяць для безталанних” — це останній твір драматурга, його останнє послання до глядача та читача. Це талановите поєднання реалістично вражаючих картин з життя Америки початку ХХ століття, елементів психологізму та натуралізму, експресіоністичної поетики, а також романтичної віри автора у вічні істини, що ще не повністю зникли з холодної жорстокої реальності. На тлі творчості самого О'Ніла цей твір визначається як продовження епопеї про життя сім'ї Тайронів, першою частиною якої була п'єса «Long Day's Journey Into Night», 1941 р. («Довга подорож в ніч»).

Зіставлення українського, російського та польського перекладів драми Ю. О'Ніла відкриває можливість порівняти способи передачі як зрозумілих, так і складних для перекладу, а інколи і зовсім неперекладних понять американсько-ірландської культури українським, російським та польськими перекладачами, простежити те, наскільки змістились ідейні, змістові та художні вектори оригінальної п'єси у перекладах.

Американський текст містить певну кількість хоч і характерних лише для американської культури, але цілком зрозумілих для слов'ян реалій. Такі ключові поняття американської культури, як-от: *gentleman, lady, farm, Broadway, sheriff, miss, cowboy* тощо, — вже вільно функціонують в слов'янському просторі. Тому виправданим видається позначення їх у текстах перекладів відповідними кирилическими кальками без будь-яких приміток чи пояснень (наприклад, в українському варіанті — лексемами *джентльмен, леді, ферма, Бродвей, шериф, міс, ковбой*).

Проте оригінальний текст драми насичений великою кількістю і таких слів та виразів, котрі є рідко вживаними, зовсім чужими для слов'янських культур і практично невідомими звичайній читацькій та глядацькій аудиторії. Часто за допомогою цих типово американських понять Юджин О'Ніл (як надзвичайно майстерний драматург у використанні художньої деталі, натяків тощо) доповнював образи персонажів, нанизував окремі елементи для їх характеристики. Оскільки в слов'янських мовах відсутні прямі точні відповідники таких лексем, а калька стає неможливою, то при перекладі їх доводиться вдаватися або до описових зворотів, або ж до приміток чи пояснень.

Переважно втручання в оригінальний твір позначалося лише на окремих фразах, уривках, призводило до втрати певних нюансів, але не спотворювало змісту цілого твору. В окремих випадках переклад ключових понять американської культури призводив до істотної деформації оригіналу. Часто причиною було те, що ці поняття були ключовими також для характеристики образів персонажів. Автор за допомогою окремих історичних реалій передавав тонкі штрихи до загального образу героя, часто через ці зовнішні, звичні для американців поняття майстерно описував складний внутрішній світ людини. Справжнім викликом для перекладачів був також мультикультурний світ персонажів твору. Складне переплетіння американсько-ірландських рис персонажів драми є тією особливістю оригінального тексту, котра практично не підлягає адекватній передачі в перекладі. Окрім специфічного діалекту фермерів, котрому властиві не лише використання окремих ірландських слів та виразів, але й ірландські ліричність тону та особливі інтонації, перешкодою для перекладачів стали також ключові поняття та реалії культури ірландських емігрантів.

Твір О'Ніла чіткими і гострими штрихами виразно малює картину «злиття» янки та ірландських іммігрантів в єдину американську націю. На загальному фоні виділено вражаючі трагедії окремих особистостей. Джим — це уособлення розпачливої долі молодої людини, що не знайшла свого місця в американському суспільстві і, навіть не досягнувши зрілого віку, є вже розчарованою і душевно спустошеною. Джозі — образ зовнішньої краси: неповторної, особливої, природної, котра проте не знаходить свого поціновувача в американському суспільстві, ласому на худих випещених красунь. А

також символ краси внутрішньої, котра залишається закритою, наче в тюрмі, в такому незвичному і неприйнятному для американців тілі. Хогена автор подає як нащадка благородного ірландського народу, котрий змушений проживати життя в злиднях на каменистому американському ґрунті, поступово втрачати синів, які зливаються з місцевими шахраями та грошолобами. Таким чином, через конкретні соціальні, історично зумовлені обставини життя ірландських іммігрантів, О'Ніл тонко і майстерно відкриває глибини душевних переживань персонажів і врешті показує вражаюче духовне протистояння людини і суспільства, світу, людини, мрії якої розбилися об жорстоку незрозумілу реальність. Тому таким важливим є ірландський колорит і контекст кожної окремої фрази, бо всі вони допомагають читачеві проникнути в глибину авторського задуму, зрозуміти його послання.

Часто перекладачі просто опускали цей ірландський контекст. Вже в першій ремарці до твору О'Ніл чітко локалізує своїх персонажів, вказуючи, що їхній будинок явно належав до стилю архітектури Нової Англії («New England» [12, 856]). Нова Англія – територія США, що охоплює декілька штатів, населення яких – переважно переселенці-пуритани з Британських островів [15, 153]. Таким чином, для читача одразу стає зрозумілим, що мова йтиме про життя емігрантів з Об'єднаного Королівства. В російському ж перекладі зовсім опущено цю географічну деталь, а використано фразу «образец американской архитектуры» [12, 309]. В першій репліці, що слідує за згаданою вище ремаркою, Тайрон цитує латиною уривок з Вергілія, а потім перекладає вірші для Хогена зазначаючи, що це є переклад на ірландську англійську мову («Irish English» [12, 875]). Так автор драми ясно показує, що саме цей варіант англійської був рідним для обох співрозмовників, а цим ще раз наголошує на етнічній ідентичності персонажів. Лише В. Гуменюк в своєму перекладі використовує фразу «в дуже вільному перекладі на ірландську англійську», пізніше вводячи в текст пояснення для читача, що це «Хогенів діалект» [4, 18]. Російський перекладач відходить від оригіналу значно більше, зовсім не згадуючи про ірландську англійську мову, але пишучи про особливу «інтонацію Хогена» [6, 334]. В польському перекладі теж знаходимо зредуковану, позбавлену «ірландськості» фразу «w wolnym przekładzie» [13, 39].

Описуючи Джіма Тайрона, О'Ніл, як це було властиво йому як драматургові, подає простору художню ремарку, котра є не лише сценічною вказівкою, але цілою прозовою мініатюрою. У ній, зокрема, вказано, що Тайрона вирізняв особливий «ірландський шарм», після чого іде опис, уточнення цього поняття: «But when he smiles without sneering, he still has the ghost of a former youthful, irresponsible Irish charm — that of the beguiling ne'er-do-well, sentimental and romantic [курсив наш – У.Ф.]» [12, 875]. Лише в українському перекладі в цьому місці зустрічаємо лексему «ірландський» [4, 17]. В російському та польському текстах подано сам опис цих рис характеру без жодного натяку на їхню «ірландськість» [6, 333] та [13, 37]. Ця деталь є, проте, архіважливою, оскільки драматург при першому знайомстві читача/глядача з постаттю Джіма хотів наголосити, що він був саме американським ірландцем.

Розмовляючи, Хоген і Тайрон постійно обмінюються оригінальними прізвиськами, титулами, через котрі драматург також акцентує на їхньому походженні, багатстві ірландської культури. Наприклад, Джім називає Хогена «the Duke of Donegal» [12, 876] («Донігойльським герцогом»). Донігойл — красиве древнє ірландське місто, розташоване біля затоки Донігойл та оточене мальовничими горами Blue Stack Mountains. Назва дослівно означає «Форт чужоземців (вікінгів)» [8, 285]. Тут також простежується мотив переселення, туги за рідним славним краєм, втрати справжньої батьківщини, які для драматурга є формою, видимим образом для передачі самотності душі людини, її загубленості, втрати себе і свого місця в житті. Варіанти перекладу фрази «донігойльський герцог» [4, 18], «герцог ирландский [6, 335] та «książe Donegalu» [13, 40], або не зберігають семантичних нюансів (рос.), або ж є незрозумілими для читача (укр. та пол.), вимагають приміток і пояснень.

Образ Джіма Тайрона, вважаємо, – найбільш складний для відтворення в перекладі. Це тонкий і складний образ, складений драматургом із безлічі деталей і нюансів, переважно пов'язаних із специфічними ірландськими поняттями. Джім, як і Джозі Хоген, хоч і живе в цілком реальному теперішньому, проте його душа, думки і мрії спрямовані до вигаданого, уявного життя, "романтичної казки". Не маючи змоги досягти успіху в реальному житті, персонажі твору живуть у світі ілюзій, використовуючи їх як захист від реалій світу. Джеймс намагається втекти в уявний світ від болю і розпачу через усвідомлення того, ким він став у житті. Він безпробудно п'є, проводить час у борделях. Його трагедія підсилена тим, що він набагато глибше за Джозі потонує у світі ілюзії, набагато більше за неї відокремився від цього світу. З цього приводу С. Пінаєв зазначає, що „до Тайрона ніби приросла цинічно-розпутна маска, що спотворила його власний образ – йому важко балансувати між роллю і природою” [5, 60].

Промовистим є вже саме прізвище героя. Одне із найвідоміших в Ірландії, воно належало видатному графу, котрий на межі XVI-XVII ст. очолював опозицію проти англійського правління. Tuone – це також точний відповідник назви історичного графства Північної Ірландії (ірл. «Contae Thír Eoghain») [8, 331-332]. Давши своєму персонажеві таке прізвище, О'Ніл, припускаємо, позначив його як представника аристократії ірландського народу, як людину, в генах котрої тече кров героїв, сміливців, людей, які гордяться своєю героїчною спадщиною. Тим більш вражаючою виглядає контраст цього

прізвища зі спустошеною зруйнованою людиною, яка його носить, тим більш вражаючою є його трагедія в чужому американському суспільстві, частиною якого він вже став. В жодному з перекладів не знаходимо якихось приміток чи пояснень цього прізвища – що є знаковим, бо вказує на славний аристократичний родовід і наявність історичної пам'яті народу персонажа, отже, такий важливий аспект виявляється втраченим повністю.

Характерне лише для американської системи освіти поняття «Bachelor of Arts diploma» [12, 876] (з англ. «диплом бакалавра мистецтв/гуманітарних наук [7, 76]) в перекладах замінено на звичні для слов'ян, зрозумілі для цільової аудиторії: «диплом» [4, 18], «ученая степень гуманитарных наук» [6, 334] та «kwalifikacja» [13, 39]. При цьому, надзвичайно важливою деталлю є те, що ступінь «Bachelor of Arts» — це *найнижчий* ступінь коледжу, професійної школи чи університету. Тому, використовуючи його для характеристики Джима Тайрона, припускаємо, автор наголошував не лише на тому, що коханий Джозі не зміг завершити університету. О'Ніл вклав у це поняття значно глибші асоціації: це ще один аспект до загальної характеристики образу героя, котрий не зміг віднайти свого місця в американському суспільстві, став своєрідним «життєвим банкрутом», невдахою. Цей нюанс значення в перекладах губиться.

Наскрізно пронизує п'єсу мотив ірландсько-англійської ненависті, що виникла як результат довгої трагічної боротьби Ірландії за незалежність. Величина і палкість цього протистояння відчувається в репліках персонажів оригіналу, зберігається вона і в перекладах. Вони, проте, вже не доносять до своїх читачів тієї майстерної тонкості слова, влучності фрази, яка була так характерна для О'Ніла. На противагу Тайонові та сім'ї Хогенів показано персонажа, котрий є уособленням жорстокого зажерливого типу американської людини, особи, котра «знайшла» себе в цьому суспільстві зі зв'язаними законами, ставши при цьому такою ж, як його найбільш успішні представники. Промовистість прізвища Harder (з англ. – “твердіший, тяжчий, важчий” [12, 124]) зберігається лише для читачів, котрі володіють англійською мовою. Працівника і особистого нишпорку Хардера, котрий постає перед читачем в різко негативній характеристиці, автор позначив прізвищем «Limey» [12, 872] (з англ. – сл. «англієць» [11, 305]). Лише в російському варіанті збережено цей нюанс прізвища («английский подонок» [6, 340], «англичанин» [6, 341]). Український («Лімі» [4, 15]) варіант потребує окремої примітки, а польський («bydlak rzadca» [13, 33]) взагалі втрачає вихідний політично-етнічний контекст.

Отже, в оригінальному тексті драми Ю.О'Ніла «Місяць для безталанних» автор використовує множину ключових понять американської та американсько-ірландської культури, котрі є значною перешкодою для створення адекватного перекладу драми. Оскільки в американській драмі показано життя сільського населення, то автор використовує колоритний сільський жаргон фермерів Нової Англії, згадує множину специфічних географічних реалій та ключових понять культури. В перекладах помітні різні ступені спотворення, втручання в оригінальний текст. Загальною тенденцією є або дослівний переклад власних назв (що призводило до перенасичення тексту примітками), або ж заміна неперекладних чи складних для перекладу виразів схожими слов'янськими поняттями (що вело до підміни ірландсько-американського колориту відповідним слов'янським). У першому випадку значно послаблювались такі фундаментальні риси драматичного тексту, як напруга, сконцентрованість дії, лаконізм тексту тощо, в другому — втрачались важливі нюанси значення. Переклад драми О'Ніла – складне завдання навіть для перекладача, котрий досконало володіє мовою оригіналу та добре обізнаний з американською культурою та історією. Неминуче втручання у авторський текст при його перекладі значно спотворює його змістові та ідейні характеристики, а також робить неможливим простеження в текстах перекладів усієї майстерності Юджина О'Ніла як тонкого знавця драматичного слова, майстра драматичної деталі, тонкого психолога й носія психоментального коду своїх предків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1430 с.
2. Денисова Т.Н. Історія американської літератури ХХ століття: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Тамара Денисова. – Київ : Довіра, 2002. – 318 с.
3. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика / Дмитро Наливайко. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2006. – 347 с.
4. О'Ніл Ю. Місяць для безталанних ; [пер. з англ. В. Гуменюк] / Юджин О'Ніл // О'Ніл Ю. Вибрані твори / [уклад. У.О. Фарина] / Юджин О'Ніл. – Тернопіль, 2008. – С. 3-69.
5. Пинаев С.М. Юджин Гладстон О'Ніл (К 100-летию со дня рождения) / Сергей Пинаев. – М. : Знание, 1988. – 64 с.
6. Пьесы в двух томах Пер. с англ / Юджин О'Нил; [сост. и автор вс. ст. А. Аникст - М. : Искусство, 1971. — Т.1. – 466 с.
7. Сучасний англо-український та Українсько-англійський словник-довідник: 42 000 слів та виразів сучасної англійської та української мови [уклад. Д.О. Романов]. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 576 с.
8. An Encyclopedia Americana : In 30 Volumes / [International Edition]. – Connecticut : An Imprint of Scholastic Library Publishing “Grolier”, 2003. – Vol. 9.

9. Barnstone W. *The Poetics of Translation: History, Theory, Practice* / Willis Barnstone. – New Haven-London : Yale University Press, 1993. – 302 p.
10. Bednarczyk A. *Topika Erotyczna w Przekładzie* / Anna Bednarczyk // *Kulturowe Aspekty Przekładu Literackiego* / [red. P. Fast] / Anna Bednarczyk. – Katowice, 1994. – № 13. – P. 5-18.
11. *Harrap's English School Dictionary plus Grammar* / [ed. P.H. Collin]. – London : Harrap Books Ltd., 1991. – 178 p.
12. O'Neill E. *Complete Plays 1932-1943* / Eugene O'Neill. – New York : Random House, Inc., 1988. – .- (Complete Plays of Eugene O'Neill: in 3 Volumes / E. O'Neill ; V. 3).
13. O'Neill E. *Księżyc świeci nieszczęśliwym* ; [per. z pol. K.Tarnowska, T.Żukowska] / Eugene O'Neill – Warszawa : Archiwum Biblioteki Narodowej, 1960. – 138 s. – (машинопис).
14. Schultze B. *Historia i kultura pod soczewką: kluczowe pojęcia polskiej kultury jako wyzwanie dla tłumacza* / Brigitte Schultze // *Schultze B. Perspektywy Polonistyczne I Komparatystyczne* / [red. M. Sugiera] / Brigitte Schultze. – Kraków : UNIVERSITAS, 1999. – P. 3-23.
15. *The World Book Encyclopedia*. – Chicago-London-Sydney-Toronto : World Book, Inc., 1994. – Vol. 20 “U-V”. – 1994. – 478 p.
16. *Webster's School Dictionary: High School Dictionary* / [comp. M. Webster]. – Springfield, Massachusetts : Merriam-Webster Inc., 1986. – 1167 p.

Тетяна ЧЕПУРНЯК

УДК 821.161.2-1.09

СПОГАДИ ЯК КОД АВТОРСЬКОГО МИСЛЕННЯ В ПОЕЗІЯХ У ПРОЗІ Ю. ТАРНАВСЬКОГО

У статті на основі аналізу поезій у прозі Ю. Тарнавського простежено проблему взаємозв'язку людини та її минулого. Спогади постають як код авторського мислення, даючи можливість реципієнту осягнути і декодувати мовну палітру творів митця.

Ключові слова: спогад, автор, поезія у прозі, епітет, метафора, почуття, переживання, війна.

В статті на основі аналізу стихотворень в прозі Ю. Тарнавського прослідковано проблему взаємозв'язку человека и его прошлого. Воспоминания представляются как код авторского мышления, предоставляя возможность реципиенту постигнуть и декодировать языковую палитру сочинений мастера.

Ключевые слова: воспоминание, автор, стихотворение в прозе, эпитет, метафора, чувство, переживание, война.

The problem of correlation of person and his past is examined in the article on the basis of the analysis of Yurii Tarnavsky's poetry in prose. Remembrances become as the code of the author thought, giving the possibility to the recipient to comprehend and to decode the language palette of master's works.

Key words: remembrance, author, poem in prose, epithet, metaphor, sense, feeling, emotional experience, war.

50-ті роки ознаменувалися появою літературного угруповання за межами України, у Нью-Йорку. Цьому мегаполісу судилося стати місцем конденсації творчих задумів. За втілення їх у життя беруться молоді митці, котрі прагнуть віднайти оригінальні способи вияву свого творчого таланту, зосереджуючи значну увагу на поезії. Перелічені фактори у поєднанні з бажанням бути почутими на Батьківщині і зробити свій вклад у розвиток української літератури стали підставою для утворення Нью-Йоркської групи. Тому можемо із впевністю стверджувати, що за характером появи угруповання не відноситься до випадкових явищ, а є результатом злагоджених дій. Одним із “фундаторів групи” став Юрій Тарнавський, письменник-експериментатор у ліриці [3, с. 50].

Митець заявив про себе і в поезії у прозі, жанрі, інтерес до якого у літературознавстві поживався в останні десятиліття. Він яскраво проявився у збірці “Спомини”, яка свого часу потрапляла у поле зору таких літературознавців, як Б. Бойчук, М. Ільницький, А. Підпалій [1; 2; 5]. Однак вони зосереджували свою увагу на композиції книги, не вдаючись до поглибленого аналізу образної системи творів та їхньої проблематики. Натомість дослідник М. Москаленко простежує вплив “поезій, писаних прозою” А. Рембо на формування індивідуального стилю Ю. Тарнавського, однак не підтверджує цей факт на прикладі аналізу текстового матеріалу творів [4]. Як результат, виникає потреба у детальному розгляді поезій у прозі. Мета ж нашої наукової розвідки полягатиме у здійсненні підходу до спогадів як коду мислення Ю. Тарнавського. Вона передбачає наступні завдання: розкриття взаємозв'язку ліричного